

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2/6/2025 ▪ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

A1.α. 1-α 2-β 3-β

A1.β. «παρ' ἦν» → ὁδόν / «ὑπὲρ ὧν» → παραφράγματα

B1. βασικά σημεία απάντησης:

- «ἀπεικασον»: Ο Σωκράτης μάς εισάγει στην αλληγορία του σπηλαίου: Ξεκινά παρομοιάζοντας τον κόσμο με σπηλιά και τους ανθρώπους με δεσμώτες. Η παρομοίωση είναι ένας συνήθης εκφραστικός τρόπος. Όταν όμως η παρομοίωση ή η μεταφορά δεν περιορίζεται σε μια έννοια ή φράση, αλλά εκτείνεται σε μεγαλύτερο τμήμα του κειμένου, σε μια εκτενή ενότητα, όπως συμβαίνει στη δική μας περίπτωση, ή και σε ολόκληρο το έργο, τότε εξελίσσεται σε αλληγορία. **ἀπεικάω: Απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή/ σύγκριση. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία.**
(3 μον.)
- **Η κοινωνία των δεσμωτών, συνεπώς, συμβολίζει την πολιτική κοινωνία και ο κόσμος του σπηλαίου τον αισθητό κόσμο. Οι αλυσοδεμένοι δεσμώτες του σπηλαίου βρίσκονται εκεί από την παιδική τους ηλικία (ἐκ παίδων ὄντας). Φυσικά, για τον λόγο αυτό δεν έχουν γνωρίσει τον φυσικό κόσμο γύρω τους. Έχουν δεμένα τα πόδια και τον λαιμό τους «ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας,» για να βλέπουν μόνον μπροστά και να μην μπορούν να μετακινηθούν. Οι άνθρωποι αυτοί δεν βλέπουν τίποτε άλλο παρά μόνο τον εαυτό τους, τους διπλανούς και τις σκιές (τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἂν τι ἑώρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;) και μάλιστα αν υποθέσουμε ότι συνομιλοῦσαν θα δήλωναν πεπεισμένοι ότι οι σκιές αυτές είναι αληθινές (Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἰοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῆ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἅπερ ὀρῶεν;). Είναι επίσης οι απαιδευτοί πολίτες που παρασύρονται από δημαγωγούς, λαϊκιστές και διεφθαρμένους πολιτικούς, που κυβερνοῦν παρασύροντας το πλήθος σε λανθασμένες αποφάσεις με σκοπό την εξυπηρέτηση των δικών τους συμφερόντων. Όπως τα ανθρώπινα σώματα είναι ακινητοποιημένα και δέσμια στο υπόγειο, έτσι και η ψυχή είναι φυλακισμένη στις αισθήσεις του σώματος. Ομοίως, η κοινωνία της πόλεως δεν είναι οργανωμένη με βάση τη δικαιοσύνη και την αξιοκρατία. Στην αθηναϊκή πολιτική κοινωνία κυριαρχούν η αδικία και η αναξιοκρατία. Οι δυνατοί ελέγχουν την εξουσία και αδικούν τους πολλούς. **Το ημίφως της σπηλιάς είναι σύμβολο της αμάθειας, της ατελούς γνώσης των όντων στην οποία οδηγούν οι αισθήσεις.** Παράλληλα, το σπήλαιο συμβολίζει και την αποτυχημένη πολιτική κοινωνία, στην οποία δεν κυβερνοῦν οι πεπαιδευμένοι, οι φιλόσοφοι (όπως στην ιδανική πλατωνική πολιτεία), αλλά δημαγωγοί και διεφθαρμένοι πολιτικοί. Η αιτία της κατάστασης αυτής είναι η απαιδευσία και των πολιτών, που τους κάνει άβουλους, και των αρχόντων, που τους κάνει διεφθαρμένους. Στην ερμηνεία αυτή της αλληγορίας του σπηλαίου μας προσανατολίζει, μάλιστα, ο ίδιος ο Σωκράτης με το «Ὅμοιους ἡμῖν»: οι δεσμώτες είμαστε εμείς, οι δεσμώτες-πολίτες ατελών κοινωνιών.**
(4 μον.)

Παρουσιάζοντας ο Σωκράτης το θέμα του μύθου συνδέει οργανικά τη δίκαιη πόλη με την παιδεία. Η μεταβολή προς το αγαθό είναι επιτεύξιμη, μόνο αν οι φιλόσοφοι γίνουν άρχοντες ή οι άρχοντες φιλόσοφοι.

παιδεία καὶ ἀπαιδευσία: Με τις λέξεις αυτές ορίζεται μια πρώτη θεματική για τον μύθο του σπηλαίου: ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και έλλειψη παιδείας). Στην Πολιτεία γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών (424a): *τροφή γάρ καὶ παιδευσις χρηστὴ σωζομένη φύσεις ἀγαθὰς ἐμποιεῖ, καὶ αὐτὴ φύσεις χρησταὶ τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβάνομεναι ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται [γιατί η καλή εκπαίδευση και η ανατροφή, αν διατηρεῖται, γεννᾷ καλὰς φύσεις, και πάλι οι χρηστοὶ αυτές φύσεις, όταν λάβουν μια τέτοια ανατροφή, θα γίνουν ἀκόμη καλύτερες ἀπὸ τις προηγούμενες –μετάφραση Ι. Γρυπάρης].* Στον μύθο του σπηλαίου, ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία έχει και γνωσιολογικό περιεχόμενο: πῶς μπορεῖ ο άνθρωπος να γνωρίσει την αλήθεια, και μάλιστα το αληθινά υπαρκτό;
(3 μον.)

B2. βασικά σημεία απάντησης:

- Τόσο ο Τζωρτζ Όργουελ όσο και ο Πλάτωνας στα έργα τους παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά ενός φανταστικού καθεστώτος. Τα δύο κείμενα παρουσιάζουν ομοιότητες αλλά και διαφορές μεταξύ τους ως προς το περιεχόμενο.
- Κατ' αρχάς, ανάμεσα στην πρώτη παράγραφο του παράλληλου κειμένου και στο διδαγμένο κείμενο εντοπίζεται μία **ομοιότητα**.
 - Φαίνεται πως και στα δύο αποσπάσματα οι πολίτες έχουν μια εσφαλμένη, ψευδή και απατηλή εικόνα για την πραγματικότητα που τους επιβάλλεται από την εκάστοτε εξουσία. Πιο συγκεκριμένα, οι πολίτες στο έργο του Όργουελ πιστεύουν απόλυτα ό,τι τους επιβάλλει το Κόμμα «Στο τέλος, το Κόμμα θα ανακοίνωνε ότι δύο και δύο έκαναν πέντε, κι εσύ θα έπρεπε να το πιστέψεις.[...] Η φιλοσοφία του Κόμματος σιωπηρά αρνιόταν όχι μόνο την εγκυρότητα της εμπειρίας, αλλά και την ύπαρξη της εξωτερικής πραγματικότητας.»
 - Παρόμοια, και οι δεσμώτες της αλληγορίας του σπηλαίου πιστεύουν ό,τι βλέπουν και ό,τι ακούν, ό,τι αντιλαμβάνονται μέσω των αισθήσεων. Ζουν μέσα στο σπήλαιο που συμβολίζει μια διεφθαρμένη κοινωνία όπου κυβερνούν απαίδευτοι δημαγωγοί ο οποίοι παραπλανούν τους πολίτες. Οι «παραφέροντες» λοιπόν παραπλανούν τους δεσμώτες με τα ομοιώματα που μεταφέρουν πάνω από τα κεφάλια τους πίσω από το τείχος. Το αποτέλεσμα είναι οι δεσμώτες να θεωρούν αληθινές τις σκιές των ομοιωμάτων που αντικρίζουν στο τοίχωμα της σπηλιάς. «Όρα τοίνυν παρὰ τοῦτο ... τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;»
- Από την άλλη πλευρά, η δεύτερη παράγραφος του παράλληλου κειμένου έρχεται σε **αντίθεση** με την αλληγορία του σπηλαίου.
 - Ειδικότερα, ένας πολίτης που ζει στο απολυταρχικό καθεστώς που περιγράφει ο Όργουελ αντιλαμβάνεται την πλάνη στην οποία βρίσκονται οι υπόλοιποι συμπολίτες του εξαιτίας της προπαγάνδας και της παραποίησης των γεγονότων από τον Μεγάλο Αδελφό και το Κόμμα του. «Η καρδιά του Γουίνστον βούλιαξε στη ... Είχαν άδικο, κι αυτός είχε δίκιο.»
 - Αντίθετα, οι δεσμώτες της αλληγορίας εμπιστεύονται απόλυτα τα δεδομένα των αισθήσεων και δεν αντιλαμβάνονται την πλάνη τους και πιστεύουν ότι οι σκιές που βλέπουν είναι αληθινές. «Εἰ ... Ἀνάγκη.»

Εναλλακτικά: Στο παράλληλο κείμενο ο υλικός / αισθητός κόσμος αντιμετωπίζεται ως αληθινός. «Ο υλικός κόσμος υπάρχει, οι νόμοι του δεν αλλάζουν.»

Αντίθετα, για τον Πλάτωνα οι αισθήσεις παραπλανούν τους ανθρώπους και ο αισθητός κόσμος είναι απατηλός «Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέικασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. [...] Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.»

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

ομοιότητες: εγκλωβισμός ανθρώπων / ψευδής πραγματικότητα / πολίτες που αγνοούν.

διαφορές:

Πλάτων:	Όργουελ:
- οι αισθήσεις παραπλανούν. - ο αισθητός κόσμος είναι ψεύτικος. - οι δεσμώτες είναι συμβιβασμένοι με την κατάσταση τους. - άγνοια δεσμοτών για την κατάσταση τους.	- οι αισθήσεις αποτελούν πηγή αλήθειας. - ο υλικός κόσμος αντιμετωπίζεται ως αληθινός. - απόπειρα Γουίνστον να απελευθερωθεί. - ο Γουίνστον συνειδητοποιεί την πραγματικότητά του.
(«ιδέ ... περιάγειν») («φῶς δὲ αὐτοῖς ... τὰ θαύματα δεικνύασιν») («τοὺς γὰρ τοιούτους ... προσπιπτούσας;») («Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, ... ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὀρώων;»)	(«Στο τέλος, το Κόμμα ... κοινή λογική») («Το Κόμμα σου ἔλεγε να απορρίπτεις τη μαρτυρία των αντιῶν και των ματιῶν σου») («Ο υλικός κόσμος υπάρχει, ... πέφτουν προς το κέντρο της γης».) («Με την αίσθηση ... όλα τα άλλα ακολουθούν»)

B3. 1. οισοφάγος, 2. φόρος, 3. φορέματα, 4. φέρεσιμο, 5. φερέφωνο

B4. 1. Λάθος, 2. Λάθος, 3. Σωστό, 4. Σωστό, 5. Λάθος.

Γ1.

πρωτότυπο κείμενο	μετάφραση
κατασκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν.	[Λέει ὁ Πρόδικος] ὅτι [ἡ Κακία] συχνὰ παρατηροῦσε τὸν εαυτό της προσεκτικά και παρατηροῦσε επιμελῶς και τριγύρω και αν κάποιος ἄλλος τὴν ἐβλεπε, και ὅτι πολλές φορές ἐρίχνε τὸ βλέμμα της και στην ἴδια τὴν σκιά της.
ὥς δ' ἐγένοντο πλησιαιτέρον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον,	Μόλις δε ἄρχισαν να καταφθάνουν [οι δυο γυναῖκες] πλησιέστερα στον Ἡρακλή, [λέει ὁ Πρόδικος], ὅτι ἡ μὲν πρώτη αναφερθεῖσα (ἡ Ἀρετή) βάδιζε με τὸν ἴδιο ρυθμό ὅπως προηγουμένως (: με σταθερό βήμα δηλαδή),
τὴν δ' ἑτέραν φθάσαι βουλομένην προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ καὶ εἰπεῖν· Ὅρῳ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπη.	ενῶ ἡ ἄλλη (ἡ Κακία), θέλοντας να τὴν προφθάσει, ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὸν Ἡρακλή και εἶπε· Σε βλέπω, Ἡρακλή, να απορεῖς ποῖο (: ποιᾶς λογῆς) δρόμο να ακολουθήσεις στη ζωῇ.
ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιησάμενος, [ἐπὶ] τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσει,	Εάν λοιπόν αφού κάνεις ἐμένα φίλη [με ακολουθήσης], ἐγὼ θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και εύκολο δρόμο, και ὅλες τις ἡδονές θα απολαύσεις (: σε καμιά ἀπὸ τις ἡδονές δε θα εἶσαι ἀμέτοχος),
τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώση.	και θα περάσεις τὴν ζωῇ [σου] χωρὶς να δοκιμάσεις τίποτα δυσάρεστο (: χωρὶς να ἔχεις ἐμπειρία ἀπὸ τίποτα δυσάρεστο)

Γ2. Προσπαθώντας ὁ Σωκράτης να πείσει τὸν συνομιλητὴ του να εἶναι ἐγκρατὴς αξιοποιεῖ τὴν αφήγηση τοῦ Προδίκου για τὴ συνάντηση τοῦ Ἡρακλή με τὴν Ἀρετὴ και τὴν Κακία. Ὁ Πρόδικος αναφέρει ὅτι ἐμφανίστηκαν στον Ἡρακλή δύο ψηλές γυναῖκες και τὸν πλησίαζαν.

- Ἡ πρώτη (Ἀρετή), ὁμορφη και ευγενούς ὀψης, διακοσμημένη στο σώμα με ἀγνότητα, με τὸ βλέμμα της να ἐπιδεικνύει αἰδῶ (σεμνή /χαμηλοβλεπούσα) και με τὴ στάση τοῦ σώματος σύνεση, ἐνῶ ἦταν και λευκοντυμένη.
- Ἡ δεύτερη (Κακία) ἦταν καλοθρεμμένη, φαινόταν χυμώδης και μαλθακή, καλλωπισμένη δε κατὰ τὸ χρώμα με τέτοιο τρόπο ὥστε να φαίνεται πιο ἄσπρη και ροδαλὴ ἀπ' ὅσο πραγματικά ἦταν και με τέτοια στάση σώματος ὥστε να φαίνεται, ὅτι εἶναι πιο ψηλὴ ἀπ' ὅσο ἦταν ἐκ φύσεως, ἐνῶ εἶχε τα μάτια ψηλά (βλέμμα ἐπίμονο) και φοροῦσε τέτοιο φόρεμα ὥστε να μπορεῖ να ξεχωρίσει τὸ νεανικὸ της κάλλος (διάφανο ἔνδυμα).

Γ3.α.

γυναῖκας	(τῆς) γυναικός
φύσει	(τῆς) φύσεως
τὸ μὲν σῶμα	τοῦ σώματος
καθαρότητι	(τῆς) καθαρότητος

Γ3.β.

φανῆναι: τὸ β ' ἐνικὸ της προστακτικῆς τοῦ ἰδίου χρόνου στην ἴδια φωνή	φάνηθι
μεγάλας: τὴ γενικὴ πληθυντικῆς τοῦ συγκριτικοῦ βαθμοῦ στο ἴδιο γένος	τῶν μειζόνων
ἰδεῖν: τὴν ονομαστικὴ ἐνικὴς της μετοχῆς μέλλοντα στο θηλυκό, στην ἴδια φωνή	ἢ ὀψομένη
ἐπισκοπεῖν: τὸ γ ' ἐνικὸ τοῦ παρατατικῆς στην ἴδια φωνή	ἐπεσκόπει
ἄξω: τὸ α ' πληθυντικὸ της υποτακτικῆς αορίστου β ' στην ἴδια φωνή	ἀγάγωμεν
οὐδενός: τὴ δοτικὴ ἐνικὴς τοῦ θηλυκοῦ γένους	οὐδεμιᾶ

Γ4.α.

ιδεῖν:	Απαρέμφατο της αναφοράς στο επίθετο <i>εὐπρεπῇ</i> .
τῆς φύσεως:	Γενική (ως ετερ. ονομ. προσδ.) συγκριτική στο ὀρθότεραν, β' ὅρος σύγκρισης.
τῷ Ἡρακλεῖ:	Αντικείμενο στο απαρέμφατο (σημαντ. προσέγγισης) <i>προσδραμεῖν</i> .
ἀποροῦντα:	Κατηγορηματική μετοχή , που αποδίδεται στο αντικείμενο <i>σε</i> του ρ. αἰσθήσης <i>ὁρᾶ</i> .
φίλην:	Κατηγορούμενο στο αντικείμενο ἐμὲ της μετοχής <i>ποιησάμενος</i> .
τῶν χαλεπῶν:	Γενική (ως ετερ. ονομ. προσδ.) αντικειμενική στο επίθετο (σημαν. απειρίας) <i>ἄπειρος</i> .

Γ4.β.

- εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾷται:
Δευτερεύουσα **ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, ολικής αγνοίας, μονομελῆς, που εισάγεται με τον σύνδεσμο εἰ και εκφέρεται με οριστική** (θεᾷται), γιατί δηλώνει το **πραγματικό**.
Λειτουργεί ως **αντικείμενο** στο απαρέμφατο *ἐπισκοπεῖν*.